

УДК 330.14

Дронь Є.В.,
к.е.н., ст. викладач кафедри економіки підприємства
Паламарюк Ю.М.
Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНУ

Dron Ye.V.,
Cand. Sci. (Econ.), senior lecturer of the
department of Economics of Enterprise
Palamariuk Yu.M.
Chernivtsi Trade and Economics Institute
of Kyiv National Trade and Economics University

INVESTMENT ACTIVITY AS A FACTOR OF THE DEVELOPMENT OF REGIONAL ENTERPRISES

Постановка проблеми. На сьогоднішній день економічне середовище, в якому здійснюють свою діяльність підприємства та організації, перебуває під впливом суттєвої кількості несприятливих факторів, дія яких підсилюється внаслідок затяжної економічної кризи. Уникнення небезпек та ризиків, породжених умовами середовища, залежить від доступності, темпів залучення та ефективності використання інвестицій. Саме інвестиції є запорукою розвитку як окремо взятого підприємства, так і загалом регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами дослідження інноваційно-інвестиційного розвитку та формування інвестиційного клімату приділяли увагу в своїх працях В. Євдокименко, І. Школа, С. Кравченко, О. Кухленко, Л. Цибко та ін. Ними, на базі проведених досліджень, були визначені пріоритетні напрямки залучення інвестицій, сформовані теоретичні механізми створення сприятливих умов та визначена практична потреба у встановленні реальних перспектив розвитку інвестиційного клімату в Чернівецькій області. Аналіз отриманих результатів дослідження підтверджує доцільність детальнішого вивчення питань інвестиційної діяльності як фактора розвитку підприємств регіону.

Постановка завдання. Важливим та практично значимим завданням є дослідження стану інвестиційного середовища Чернівецької області та визначення перспектив його розвитку з метою знаходження шляхів, які сприятимуть підвищенню результативності капітальних вкладень у всіх сферах і галузях економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. На теренах Чернівецької області інвестиційна діяльність не характеризується надто високими темпами росту. Так на кожного жителя Чернівецької області в період з січня і по вересень 2012 року припадало тільки 1355,1 грн. капітальних інвестицій, а якщо не враховувати обсяг інвестицій з державного бюджету, то тільки 1301,6 грн. За даним показником серед регіонів країни Чернівецька область зайняла тільки 24 місце.

За 9 місяців 2012 року за рахунок усіх джерел фінансування підприємствами області освоєно 1221,9 млн. грн. капітальних інвестицій, тобто інвестицій, які спрямовуються у будівництво, виготовлення, реконструкцію і технічне переозброєння діючих основних фондів, а також придбання або виготовлення власними силами для особистого використання матеріальних та нематеріальних активів [1, с.6]. Це складає 116,6 % до попереднього періоду. Враховуючи, що за аналогічний період в 2011 році відбувся суттєвий спад (на 16,1%), дане зростання фактично означає відновлення позицій 2010 року. Найбільше коштів підприємства краю вклали в матеріальні активи – 1219,7 млн. грн. І тільки 2,2 млн. грн. витратили на придбання нематеріальних активів, а саме: прав на комерційні позначення,

об'єкти промислової власності, авторські та суміжні права, патенти, ліцензії, концесії, програмне забезпечення та бази даних тощо.

Структура інвестицій в нематеріальні активи була незмінною, як і в минулі роки. Так в 2012 році використано капітальних інвестицій на житлові будівлі 746,1 млн. грн., а це $\approx 61\%$ від загального обсягу освоєних інвестицій; нежитлові будівлі 177,8 млн. грн., що становить 14,5%; машини, обладнання та інвентар 102,2 млн. грн., що складає 8,4%; інженерні споруди - 85,5 млн. грн. (7,0%); транспортні засоби – 48,2 млн. грн. (3,9%); довгострокові та біологічні активи рослинництва та тваринництва – 40,7 млн. грн. (33%); інші матеріальні активи – 18,2 млн. грн. (1,5%); земля < 0,1% від усіх капіталовкладень. Оцінюючи структуру капітальних інвестицій за джерелами фінансування, потрібно відзначити, що основним інвестиційним джерелом традиційно розглядаються власні кошти підприємств та організацій.

Аналіз структури джерел інвестування показує, що в 2012 році частка власних коштів підприємств та організацій становила 21,7%. Вагомим інвестиційним джерелом були кошти населення на індивідуальне житлове будівництво. Їх частка порівняно з відповідним періодом попереднього року збільшилась на 32,3 в.п. і становила 49,0% від загального обсягу інвестицій. Однак, варто зауважити, що таке зростання відбулося не за рахунок збільшення доходів чи зміни ставлення населення краю до інвестиційного процесу. Таке збурення простіше пояснюється зміною правил щодо документального опису будівельної діяльності. Для цього потрібно детальніше оцінити обсяги введення в експлуатацію житла в Чернівецькій області. Так в 2011 році було введено 162,7 тис.м² загальної площі. В 2011 році відбулося суттєве зниження обсягів, було введено всього 80,9 тис.м². А в 2012 році, після змін правил документального супроводження діяльності було введено в експлуатацію 213,9 тис.м². Також спостерігається скорочення фінансування за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів. Так в 2010 році з державного бюджету надійшло 99,2 млн. грн., а в 2011 році надійшло тільки 46,7 млн.грн., тобто відбулося скорочення на 52,5 млн.грн. В 2012 році в порівнянні з 2011 роком спостерігалось незначне зростання обсягів фінансування – на 3,4 % [2, с.23].

Фінансування з коштів місцевих бюджетів також скоротилося. Так в 2010 році з цього джерела надійшло 99,2 7 млн.грн. В 2011 році на капітальні інвестиції було спрямовано лише 72,8 7 млн.грн., а це на 26,6% менше. Навіть за рахунок зростання на 18,3% в 2012 році не було відновлення рівня 2010 року.

Однак, інвестування з державного чи місцевого бюджету в умовах сьогодення теж є проблемним – "зведений бюджет України також не може розглядатися як основне джерело фінансування модернізації виробництва через чималий державний борг і гостроту соціальних проблем" [4 с.62].

Частка інших джерел фінансування в 2012 році зменшилась на 7,7 в.п. і становила 15,8%. Тривожним сигналом є те, що в Чернівецькій області відсутнє фінансування за рахунок коштів вітчизняних інвестиційних компаній та різноманітних фондів.

Оцінюючи структуру інвестицій за видами економічної діяльності, потрібно вказати на те, що традиційно найвагомішу частку складають інвестиції підприємств промислових видів діяльності: промислових підприємств, підприємств добувної промисловості, підприємств переробної промисловості, підприємств з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів. В 2012 році зниження обсягів інвестицій відбулось на підприємствах з виробництва цукру, перероблення та консервування овочів, виробництва продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалю та крохмальних продуктів і виробництва олії та тваринних жирів. В той же час збільшили обсяги капітальних інвестицій підприємства з виробництва напоїв, молочних продуктів та морозива, хліба та хлібобулочних виробів. Зросли обсяги освоєних інвестицій підприємствами хімічного виробництва, з виробництва гумових та пластмасових виробів, виробництва електричного, електронного та оптичного устаткування. Найнижчі темпи освоєння інвестицій спостерігалися на підприємствах металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів, машинобудування та легкої промисловості.

Індикатором стабільності економічного середовища є присутність зарубіжного капіталу. Так в Чернівецькій області в 2012 році загальний обсяг прямих іноземних вкладень склав

0,1% від загального обсягу інвестицій в Україну. Навіть беручи до уваги, що Чернівецька область є територіально найменшою серед областей України, значення цього показника не варто вважати задовільним. В 2012 році прямих інвестицій надійшло з країн ЄС – 88,1% від загального обсягу, з країн СНД – 0,2% та з інших країн світу 11,7% [3, с.33]. В основному, залучався капітал у вигляді прямих грошових внесків (88,6%), внесків у вигляді рухомого і нерухомого майна (8,2%) та інвестицій за концесійними договорами та договорами про спільну інвестиційну діяльність – 3,2%. Протягом досліджуваного періоду відбувалося скорочення обсягів іноземного інвестування за рахунок вилучення грошових внесків та за рахунок рухомого і нерухомого майна. Потрібно при цьому враховувати, що статистичне відображення активів не завжди досконало враховує курсову різницю.

Оцінюючи обсяги іноземного капіталу в економіці Чернівецької області, потрібно поцікавитися походженням капіталу. В області був присутній капітал нерезидентів з 44 країн світу. Серед найбільших країн-інвесторів потрібно назвати: Велику Британію, Румунію, Польщу, Францію, США, Естонію, Італію, Швецію, Ізраїль, Німеччину, Туреччину, Домініканську Республіку, Кіпр, Віргінські острови, Сейшельські острови.

Великим позитивом можна вважати присутність зарубіжного капіталу, зокрема інвестицій з розвинутих країн. Це можна трактувати як сигнал деякої стабілізації в економіці держави та регіону. Також закономірним можна вважати залучення інвестицій з країн ближнього зарубіжжя та пострадянських країн. Відзначимо, що в останні роки зросли обсяги прямих інвестицій з країн, які є реципієнтами трудових мігрантів з Буковини. Цікавим та неоднозначним є присутність капіталу з так званих офшорних країн. В цьому випадку складно судити про фактичне походження капіталу та його реальних власників. При тому, що географічно інвестування в економіку області здійснюється з великої кількості іноземних країн, проте в розрахунку обсягу прямих іноземних інвестицій на одного мешканця Чернівецької області припадало за обстежуваний період всього ≈ 70 дол. США. В порівнянні з загальноукраїнським показником це в 16, 6 рази менше. Навіть враховуючи, що Чернівецька область є доволі густонаселеною, цей показник не можна вважати задовільним. До прикладу, порівнюючи з іншими також густонаселеними областями України, як Івано-Франківська, Закарпатська та Львівська, можна помітити навіть позитивне зростання обсягів прямих іноземних інвестицій з розрахунку на одного мешканця, в той час, як в Чернівецькій області в 2012 році обсяг навіть дещо скоротився. Крім того, обсяг прямих іноземних інвестицій з розрахунку на одного мешканця в Львівській області більший в 9 раз, в сусідній Івано-Франківській області – більший майже в 7 раз, і навіть в невеликій та промислово нерозвиненій Закарпатській області - більший в 4,5 рази.

В основному надходили іноземні інвестиції на промислові підприємства, зокрема на підприємства переробної промисловості. Активно інвестуються підприємства з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, оброблення деревини та виробництва виробів з деревини, хімічної та нафтохімічної промисловості. Набуває поширення тенденція вкладення коштів в підприємства сфери операцій з нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям торгівлі, з ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку, сільського господарства, діяльності готелів та ресторанів та інших видів діяльності.

Територіально, не всі райони області представляли однаковий інтерес для зарубіжного інвестора. Найбільший обсяг іноземних інвестицій (майже половина від загального) надійшло на підприємства обласного центру. Серед районів Чернівецької області найбільше залучено іноземних в Кіцманському, Вижницькому, Глибоцькому, Сокирянському та Новоселицькому районах.

Висновки та подальші дослідження. В процесі дослідження було встановлено, що інвестиційне середовище Чернівецької області характеризується недостатнім рівнем розвитку та потребує заходів, які сприятимуть його покращенню. Оскільки інвестиційно-інноваційна діяльність є основою конкурентоспроможності країни та регіону, то першочерговим завданням повинно стати створення сприятливого та стабільного економічного середовища в середині країни, що б стимулювало повернення вже вивезених капіталів назад на терени України. До складу державної стратегії повинні включатися

державні програм стимулювання інвесторів, які вкладають кошти в наукомістку, високотехнічну діяльність.

Література

1. Інвестиції та будівельна діяльність на Буковині у січні–вересні 2012 року [Економічна доповідь] / Головне управління статистики у Чернівецькій області. – Чернівці, 2013. – 34с.
2. Статистичний бюлетень. Основні засоби України у 2012 році / Державний комітет статистики України // За ред. О.Г. Осауленка. – Київ, 2013. – 203 с.
3. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2010 рік / Головне управління статистики у Чернівецькій області // За ред. Ротаря А.В. – Чернівці, 2011. – 423 с.
4. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2011 рік / Головне управління статистики у Чернівецькій області // За ред. Ротаря А.В. – Чернівці, 2012. – 423 с.
5. Україна в 2010 році: щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку: [монографія] / за заг. ред. А. В. Єрмолаєва. – К.: НІСД, 2010. – 528 с.
6. Статистичний збірник. Економічна активність населення України 2009р. / Державний комітет статистики України. – К., 2010. – 235 с.
7. Сайт Головного управління статистики в Чернівецькій області.[Електронний ресурс]. – Режим доступу. <http://www.cv.ukrstat.gov.ua/>
8. Сайт державної служби статистики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

References

1. *Investytsii ta budivelna diyalnist na Bukovyni u sichni-veresni 2012 roku* [Investment and construction activity in Bukovina in January-September 2012], Main Department of Statistics in the Chernivtsi region, 34 p.
2. Statistical bulletin. The fixed assets of Ukraine are in 2012 years (2013), A state committee of statistics of Ukraine of, editor O.H. Osaulenko, Kyiv, Ukraine, 203 p.
3. Statistical Yearbook of Chernivtsi Oblast for the year 2012 (2013), Main Department of Statistics in the Chernivtsi region, editor Rotar A.V., Chernivtsi, Ukraine, 423 p.
4. Statistical Yearbook of Chernivtsi Oblast for the year 2010 (2011), Main Department of Statistics in the Chernivtsi region, editor Rotar A.V., Chernivtsi, Ukraine, 423 p.
5. Yermolaiev, A.V. (2010), *Ukraina v 2010 rotsi: shchorichni otsinky suspilno-politychnoho ta sotsialno-ekonomichnoho rozvytku* [Ukraine is in 2010 year: annual estimations of social and political and socio-economic development], monograph, NISD, Kyiv, Ukraine, 528 p..
6. Statistical collection. Economic activity of the population of Ukraine in 2009 (2010) / State Statistics Committee of Ukraine, Kyiv, Ukraine, 235 p.
7. A site of Main administration of statistics is in the Tchernivtsi area. available at: <http://cv.ukrstat.gov.ua/>
8. Site of government service of statistics. available at: <http://ukrstat.gov.ua/>